

Dorovský, Ivan

Jan Evangelista Purkyně a Jihoslované

In: Dorovský, Ivan. *Balkán a Mediterán : literárně historické a teoretické studie*. 1. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1997, pp. 140-147

ISBN 8021015322

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126243>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAN EVANGELISTA PURKYNĚ A JIHOSLOVANÉ

Česko–jihoslovanské kulturní, politické a hospodářské styky a vztahy mají staletou tradici. Jejich významnou kapitolu tvoří období národního obrození, kdy vznikají národní ideologie, kdy dochází k národně osvobodeneckým zápasům o národní emancipaci a k vytváření novodobých buržoazních národů. V tomto období se zrodila u nás i u Jihoslovanů slavistika a dostaly se do předí otázky slovanské vzájemnosti a sounáležitosti, došlo k výraznému rozvoji kulturních a vědeckých styků. Přirozeně že významnou politickou událostí pro naše a jihoslovanské národy byl rok 1848. Obsáhlou kapitolu našich vzájemných styků tvoří několik následujících desetiletí po porážce revoluce 1848, v nichž se výrazně projevil přínos Čechů k rozvoji např. srbské společnosti. V tomto období se mj. zrodily myšlenky federalismu i nových forem vzájemné spolupráce.

Cílem tohoto příspěvku není výklad česko–jihoslovanských vztahů a styků. Zabývají se tím četné analytické studie i syntetické práce, které vznikly zejména v poválečném čtyřicetiletí.¹ Na základě dopisů několika jihoslovanských kulturních a politických představitelů **J. E. Purkyňovi** (z nichž jeden zde uveřejňuji v českém překladu), bych chtěl ukázat na intenzitu našich vzájemných vztahů a na úlohu, jakou v nich hrál Purkyně a další významní představitelé našeho národního obrození.

Myšlenka slovanské vzájemnosti, která se zrodila v období českého a slovenského obrození, byla Jihoslovany nadšeně přijata a dala impuls ke zrodu myšlenky jihoslovanské jednoty. K jejímu šíření nejvíce napomohlo tzv. ilyrské hnutí, které se zrodilo v charvátském prostředí počátkem 30. let 19. století. Zatímco **Ján Kollár** jasně formuloval všeslovanskou vzájemnost, Charvát **Ljudevit Gaj** načrtl program ilyrismu a dal mu ideovou náplň.

Ilyrské hnutí získalo na svou stranu (zásluhou Gajových prací) četné představitele mladé charvátské inteligence, z nichž se stali horliví propagátoři ilyrské myšlenky sjednocení Jihoslovanů. Patřili k nim např. **J. Drašković**, **V. Babukić**, **P. Stoos**, dramatik **D. Demeter**, básník **P. Preradović**, literáti bratři **V. a M. Mažuranićové**, **Dragutin Rakovac**, **Ljudevit Vukotinić**, **Stanko Vraz** aj. **J. Drašković** nastínil politický program charvátského obrození, spočí-

1 Z novějších a nejdůkladněji zpracovaných syntéz uvádím zde pouze sb. *Češi a Jihoslované v minulosti*. Od nejstarších dob do roku 1918. Pod vedením **V. Žáčka** zpracovali **L. Havlík**, **R. Havránková**, **K. Herman**, **J. Mikulka**, **M. Šesták**, **Zd. Šimeček**, **M. Šmerda**, **V. Šťastný**, **M. Tejchman** a **V. Žáček**. Academia, Praha 1975.

vající v sjednocení všech charvátských území a poté ve spojení všech národů Balkánského poloostrova v jeden národní celek s jedním spisovným jazykem, kterým měla být štokavština. Na rozdíl od čistě charvátského politického programu ilyrismu byl jazykově literární ilyrismus vpravdě jihoslovanský. Jeho vůdčí myšlenkou bylo pomocí jednotného spisovného jazyka sjednotit všechny jižní Slovany (včetně Bulharů) v jeden celek.² Přirozeně rozdílně byly myšlenky ilyrismu přijímány v slovinském a srbském prostředí. Není však cílem tohoto příspěvku se o tom zmiňovat podrobněji.

Vraťme se k dopisu J. E. Purkyňovi, který zde v příloze uveřejňujeme.³ Stanko Vraz (1810–1851), básník, překladatel, prozaik, literární a hudební kritik, byl svými romantickými názory blízký romantikům jiných slovanských národů, např. F. L. Čelakovskému, K. J. Erbenovi, A. Mickiewiczovi aj. Narodil se ve Slovinsku a psal východoslovanským (štyrským) nářečím. V roce 1833 se ve Štyrském Hradci setkal s Lj. Gajem. Orientoval se na charvátské národní obrození, začal spolupracovat s charvátským listem Danica ilyrská a psát své verše charvátským (ilyrským) jazykem. A tak se z něho stal dvojdomý autor, který se svým dílem obracel ke čtenářům dvou literatur – literatury slovinské a charvátské. Není to jev ojedinělý. Podobné jevy se objevují nejčastěji v období národního obrození, ale také v předcházejících nebo následujících obdobích. U bilingvistů nebo polylingvistů je to forma tzv. biliterárnosti. Nebyl tedy příklad P. J. Šafaříka a J. Kollára, jak se domnívají někteří autoři tzv. čechoslovakistického období u nás, „jednou z hlavních příčin, proč Vraz také opustil své rodné slovinské nářečí a stal se horlivým zastáncem jednoty ilyrské.“⁴

Za svého života vydal Vraz ve slovinštině pouze dvě básnické sbírky, avšak v slovinské poezii mu patří první místo hned po France Prešernovi. Vraz se slovinsky projevil rovněž jako prozaik. Téměř vše, co napsal slovinsky, vyšlo až sto let po jeho smrti (1952–1955). Vrazova básnická tvorba byla významná a dosáhla svou tematikou, ideovostí a formou evropské úrovně.

Stanko Vraz udržoval přátelské styky s řadou českých a slovenských kulturních činitelů. P. J. Šafaříkovi např. posílal materiál pro jeho Slovanský národopis, s K. J. Erbenem jej pojila společná láska k lidové slovesné tvorbě. V. Hanka se zajímal o jeho překlad *Rukopisu královédvorského* do charváštiny (ilyrštiny), který hodlal zařadit do své Polygloty. Na Vrazovo dílo silně zapůsobila Kollárova Slávy dcera.

2 Tamtéž, s. 259.

3 Dopis se nachází v Kabinetu pro dějiny Masarykovy univerzity v Brně a uvádím jej zde ve vlastním překladu. Za zapůjčení tohoto i dalších dopisů z korespondence J. E. Purkyně s Jihoslovany děkuji dr. F. X. Halasovi.

4 *Dopisy československých spisovatelů Stanku Vrazovi a Ljudevitu Gajovi*. K tisku připravil a poznámkami i úvodem opatřil K. Paul, Praha 1923, s. IX.

Čeští a slovenští obrozenští činitelé měli opravdový zájem o rozvoj literatury nejen Charvátů, nýbrž všech ostatních jižních Slovanů. Proto nebylo divu, že se charvátští, srbsští, slovinští nebo bulharští obrozenští pracovníci obraceli k Čechům a Slovákům o pomoc a radu.

O neuspokojivém stavu rozvoje charvátské literatury se Stanko Vraz v korespondenci s přáteli vyslovoval nejednou kriticky. Viděl, že podobný názor sdílají rovněž charvátský politik, publicista a básník Ljudevit Vukotinović (1813–1893) a tajemník Lj. Gaje, sběratel starých památek, publicista, básník a soudní zaměstnanec Dragutin Rakovac (1813–1854). Rozhodli se proto všichni tři založit naučnou a literární revui *Kolo*, která měla napomáhat při zvyšování úrovně literatury a seznamovat charvátské čtenáře s písemnictvím ostatních slovanských národů. Revue vznikla po vzoru Časopisu Českého muzea a na radu P. J. Šafaříka.

Stanko Vraz se ve svých dopisech českým a slovenským obrozenským pracovníkům K. J. Erbenovi, K. V. Zapovi, J. M. Hurbanovi, L. Štúrovi aj. hledal buď dopisovatele a spolupracovníky pro svůj časopis *Kolo*, nebo předplatitele. Tak např. v dopise K. J. Erbenovi ze dne 8. června 1842 mj. psal: „*Naším vroucím přáním a žádostivostí je prostřednictvím Kola pozvednout naši literaturu a přiblížit ji vkusu a duchu ostatních slovanských bratří, kteří stojí blíže evropské vzdělanosti. Nejvíce potřebujeme Vaši pomoc na začátku. Každá tráva, každý list, každý květ najde nepřitele ihned, jakmile vzkličí, narazí na housenky, jakési černé a zelené brouky. Tak i naše Kolo našlo nepřátele, a to silné nepřátele, mocné a slavné, kteří ve snaze, aby se jim vše duchovní a tělesné otrocky podřídilo, reptají proti Kolu jako orgánu, který chce nastolit jakýsi despotismus. Jak poznáte z prvního svazku, neusiluje Kolo o nic jiného než o duchovní a literární pokrok, o osvícení národních sil, o pravdu, vzdělanost a duchovní emancipaci.*“⁵

V dopise, který zde otiskujeme, se St. Vraz obrací na J. E. Purkyně, který byl v této době (stejně jako F. L. Čelakovský) ve Vratislavi, aby mu našel „*ve Vratislavi nebo v Poznani polského literátora*“, který by posílal redaktorovi časopisu *Kolo* „*články o novém národním a literárním životě Poláků, zejména těch, kteří žijí ve Velkém nebo Pruském Polsku*“. Vraz přímo uvedl „*jeho pana Szukiewicze*“. Spisovatel Alexandr Szukiewicz totiž z podnětu J. E. Purkyně přeložil do polštiny a na Purkyňův náklad vydal ve Vratislavi Čelakovského *Ohlasy písní českých*. Na Šafaříkovo doporučení pak do časopisu *Kolo* napsal o polské literatuře Čech K. V. Zap, žijící ve Lvově. Výsledkem styků St. Vraze s českými obrozenými osobnostmi byl kromě Zapovy spolupráce s Kolem rovněž Štúrův příspěvek *Život národa*, Hurbanův článek o národním a literárním životě Slováků i Srezněvského dopis o české literatuře. Vraz se obrátil

5 *Slovanská korespondence K. J. Erbena. Korespondence s cizími korespondenty.* K vydání připravili V. Bechyňová a J. Jirásek. Academia, Praha 1971, s. 362.

nejprve na P. J. Šafaříka jako na redaktora Musejníku, aby napsal do Kola o české literatuře. Šafařík však požádal K. J. Erbena a ten pak v polovině roku 1842 zaslal Vrazovi přehled dějin české literatury, Erben se v něm soustředil nejprve na starší českou literaturu, pak si všiml literatury národního obrození a na konci uvedl knihy, které vyšly v roce 1841. V této souvislosti není pro nás bez zajímavosti, že Erben uvedl rovněž dvoudílné vydání Purkyňova překladu Schillerových básní ve Vratislavi pod názvem *Bedřicha Schillera Básně lyrické*. Označuje jej za „překlad nad očekávání zdařilý“.⁶

Vedle korespondence s K. J. Erbenem, která byla nejrozsáhlejší, dopisoval si Vraz také např. s F. L. Čelakovským; o něm se zmiňuje v dopise Purkyňovi.⁷ Ve 30. a 40. letech minulého století byly ve Francii, Rusku a v Německu zakládány stolice slovanských jazyků a literatur. Počátkem roku 1841 byla taková stolice slovanské filologie zřízena také v Berlíně a ve Vratislavi. Šafařík nabídnuté místo profesora v Berlíně odmítl a doporučil místo sebe „knížecího bibliotekáře“ Čelakovského⁸, který si na radu Purkyňovu zvolil místo ve Vratislavi, třebaže – jak psal K. Vinařickému – „šťasten a spokojen tam nebudu“. Ovšem „tuto oběť jako otec jsem povinen své rodině přinést...“ Stanko Vraz, kterého L. Štúr v dopise Lj. Gajovi nazývá „krásným Slovanem“, vydal v roce 1845 v Praze sbírku lyrických a epických básní *Gusle i tambura*. Tisk mu zprostředkoval Erben. Básník pobyl v Praze od počátku srpna do konce září 1845, zde sám provedl korektury své sbírky a napsal k ní předmluvu, v níž chválil Čechy a Moravany. Ohlášení o tom, že jeho sbírka básní vyjde v Praze, přinesly časopisy *Česká včela* a *Květy* (1844). Psalo se v něm mj.: „*Máme v naše krajany pevnou naději, že (...) nikoli nezklamou, nýbrž hojným předplacením dobré věci pomoci se přičiní, pakli nemá slovanská vzájemnost, o kteréž u nás tak pěkně mluvíti se umí, pouhou lží aneb daremnou, prázdnou chloubou býti.*“⁹

Na slovanském sjezdu v Praze v roce 1848 byl St. Vraz spolu s Dragutinem Kušlanem, Maxem Pricou a Josipem Prausem, chorvátským delegátem zastupujícím též Slovince, a byl dokonce jedním z místopředsedů.

Kromě Stanka Vraze se na J. E. Purkyně obraceli také další Jihoslované, kteří ho prosili o finanční pomoc, o zaslání publikací, o informace z oblasti vědy, kultury a politiky nebo prostě o zprostředkování potřebných věcí. Tak se na našeho vědce obrátili s žádostí o spolupráci na časopisu *Slavenski Jug*, který

6 Tamtéž, s. 373.

7 Kvapil, M.. F. L. Čelakovský a chorvátská literatura. *Slavia* 54, 1985, čís. 1, s. 40–41, týž: F. L. Čelakovský a slovanské literatury, tamtéž, čís. 3, s. 269–277; týž: F. L. Čelakovský a srbská literatura, tamtéž, čís. 4, s. 346–352.

8 F. L. Čelakovský, *Korespondence a zápisky*. Vydali, poznámkami a rejstříky opatřili Fr. Bílý, V. Černý a J. Šťastný. Díl II, Praha 1910, s. 556. Viz též A. Závodský, *František Ladislav Čelakovský*, Praha 1982, s. 572.

9 *Slovanská korespondence K. J. Erbena*, s. 416–417.

začali vydávat, chorvátský politik Dragutin (Dragojlo) Kušlan a Nikola Krestić. „Práce, které jsme se ujali, je těžká, plná muk a těžkostí. Jestliže nám však Vy svým schopným perem pomůžete, bude to mnohem snadnější, (...) Přátelsky Vás prosíme, abyste psal do našeho listu buď úvodní články, nebo jiné významné zprávy a stal se tak naším řádným spolupracovníkem nebo dopisovatelem.“¹⁰

Slavenski Jug hodlal propagovat usnesení pražského Slovanského sjezdu, kterého se D. Kušlan zúčastnil velmi aktivně. Kolem listu, který vycházel od 6. srpna 1848 do 11. února 1850, se formovala skupina tzv. chorvátské levice. J. V. Frič, který se s D. Kušlanem seznámil na Slovanském sjezdu, udržoval se členy skupiny těsné styky. Slavenski Jug prováděl protimaďarskou a austroslovanskou politiku, byl pro federaci rovnoprávných národů v rámci Rakouska, což jej sblížovalo s řadou českých kulturních a politických osobností.¹¹

Časopis Slavenski Jug se od konce roku 1848 stal orgánem záhřebské Slovanské lípy, založené po vzoru stejnojmenné společnosti u nás.¹² Jejím posláním bylo pracovat k upevnění slovanské národnosti v Rakousku, pěstovat slovanskou vzájemnost a působit k tomu, aby se Rakousko stalo federativní říší.¹³ Vojvodinský srbský spisovatel Slavko Zlatojević (vlastním jménem Dimitrije Petrović, 1822–1856) si od J. E. Purkyně půjčil na podzim roku 1850 čtyřicet zlatých ve stříbře, které slibuje vrátit, jakmile obdrží peníze od předplatitelů za svůj překlad *Rukopisu královédvorského* do srbštiny. Není bez zajímavosti, že Zlatojević zahájil svou literární činnost česky v době svých studií na technice v Praze. Na Slovanském sjezdu v Praze, kterého se aktivně zúčastnil, mohl uplatnit své dobré znalosti českého jazyka. Zlatojević se hlásil k liberálnímu a rozhodnějšímu směru, psal do českých *Národních novin* (v květnu a srpnu 1848) o myšlence slovanské vzájemnosti a o bojovém nadšení Srbů v jižních Uhrách. Tím uchvátil české čtenáře. Sbírký na pomoc Jihoslovanům, které se u nás začaly organizovat (Slovanská lípa, Národní noviny), „zaznamenaly od té doby velké úspěchy“.¹⁴ Také F. L. Čelakovský a J. E. Purkyně dali „malý příspěvek jako podporu bojujícím našim bratřím s Maďary“.¹⁵

Slovinec Vitoslav Žvegel se počátkem října 1850 obrátil na J. E. Purkyně s prosbou o informace „o pokrocích dosažených v životozpytném ústavu a zda by bylo možné v ústavu pracovat. Je sice pravda, že zlatá Praha v lékařském ohledu stojí výše než jiné univerzity, ovšem Váš ústav mě láká, silně přitahuje. Ve Vašem ústavu se lékařství stane stoprocentní vědou, dostane se do nejsvě-

10 Autoři zaslali tutéž tištěnou výzvu také F. L. Čelakovskému. Viz F. L. Čelakovský, *Korespondence a zápisky*, III. díl, 1915, s. 177–178.

11 *Češi a Jihoslované*, s. 320.

12 Kvapil, M. cit. dílo, s. 48.

13 *Češi a Jihoslované*, s. 336.

14 *Češi a Jihoslované*, s. 323.

15 Kvapil, M. cit. dílo, s. 48.

tějšího chrámu.“ Dále Žvegel informoval Purkyně o svých pokusech a průzkumech jeskynních útvarů v okolí svého rodiště v Kraňsku. O dva roky později mu vrátil 30 půjčených zlatých a slibil, že mu přiveze vyžádané přírodniny ze Slovinska.

Počátkem roku 1853 psal Purkyňovi někdejší spoluvydavatel časopisu Kolo, básník, politik a přírodovědec Ljudevit Vukotinović, že se dočetl ve vídeňském německém tisku, že Purkyně bude vydávat přírodopisný časopis v češtině. Šlo o vydávání časopisu Živa. „*Jako přítel přírodních věd jsem velmi rád, když vidím, že také Slované se věnují tomuto oboru vědy, kterému se v naší době dostává stále větší důležitosti,*“ psal Vukotinović.

J. E. Purkyně udržoval písemné styky rovněž s významným charvátským mecenášem a kulturním pracovníkem – biskupem Josipem Jurajem Strossmayerem. Strossmayer v dopise z ledna 1864 děkuje Purkyňovi za zasláný dar a mj. píše: „*Přiznávám ale též, že Praha má v tomto ohledu (tj. v ohledu přípravy vědeckých kádrů – pozn. moje) pro nás rakouské Slováky zvláštní význam. Praha kráčí s velmi chvályhodnou horlivostí stále více vstříc k svému vysokému poslání – totiž býti ústředním bodem vyššího národního vzdělání pro rakouské Slováky.*“ V závěru svého dopisu zdůrazňuje: „*Pokud mám na to vliv, budu se snažit své rodáky přesvědčit, že Praha pro nás Jihoslovany může být a má být pravými Athénami. Vynasnažíme se působit k tomu, aby snaživým mladým lidem byla poskytnuta příležitost v Praze se shromažďovat a zdokonalit svou přípravu k vědeckým studiím.*“

Abel Lukšić (1826–1901), vydavatel časopisů *Glasonoša* (1861–1864) a *Slavische Blätter* (1865–1866), který byl slovansky orientován a jenž redigoval August Šenoa (1838–1881), se dne 22. července 1867 obrátil se stejným českým textem dopisu na K. J. Erbena a na J. E. Purkyně, v němž prosí o fotografii a o stručný nástin života a činnosti pro Album, jež mělo obsahovat „*200 fotografických podobizen slovanských výtečníků*“. Album mělo „*vzdělat a oživit společné záležitosti mezi slovanskými národy*“. Jeho iniciátoru se však Album nepodařilo vydat.¹⁶

Z našeho stručného výkladu o stycích Jihoslovanů s J. E. Purkyněm jasně vyplývá, jak byl náš vědec také na Balkáně, stejně jako jinde v Evropě, vysoce oceněn nejen jako významná vědecká autorita, nýbrž jako horlivý Slovan a český vlastenec.

16 *Slovanská korespondence K. J. Erbena*, s. 242–243. Dopis J. E. Purkyňovi, stejně jako dva dopisy J. St. Skrejšovskému z roku 1878, je uložen v LA PNP, Lukšićův dopis K. J. Erbenovi se nachází tamtéž v pozůstalosti Erbenově.

Veleučerý pane!

Když jsem minulého roku cestoval s panem prof. Srezněvským, vyprávěl mi tolik krásného o Vaší laskavosti, s jakou jste ho uvítali a pečovali o něj po dobu jeho pobytu ve Vratislavi, že se ani já nyní nemohu zdržet, abych na ta Vaše laskavá slovanská vrata nezaklepal. A nyní, prosím, vyslyšte prosbu, s jakou přicházím před Vaši tvář: My tři (já, Rakovac a Vukotinović) jsme začali vydávat časopis Kolo. První svazek již spatřil světlo světa. Jeden výtisk jsem odložil také pro Vás a poslal jsem jej do Prahy p. Šafaříkovi. My přirozeně v tomto počínání myslíme zejména na náš ilyrský (jihoslovanský) lid. Protože žijeme v době, jejíž duch zachvacuje svými křídly veškeré Slovanstvo, zájmy nás všech se dotýkají, naše duchovní síly k jednomu cíli směřují, proto je nutné, abychom si zde bratrsky podali ruku, o všem si důkladně vzájemně pohovořili, abychom viděli kdy, jak, kdo, kam směřuje, abychom to nezanedbali, nýbrž co nejdříve toho dosáhli. To nás vedlo k tomu, že jsme v oddíle Přehled, kde se mluví o rozvíjení a prospívání národního a literárního života, nechali místo vedle ilyrské větve také pro větev ruskou, českou a polskou. V naší knize najdete údaje o ilyrské literatuře, ale také o literatuře a národnosti československé, ovšem o písemnosti Rusů a Poláků není ani slovíčka. Abychom mohli tento nedostatek odstranit v druhém a třetím svazku, dojednal jsem s panem Srezněvským, že mi o ruské literatuře bude psát sám po návratu domů, avšak pokud jde o polskou, jsme na tom chabě. My zde o polské literatuře dostáváme málo zpráv (zejména o nejnovějších dílech). Z děl se k nám dostane pouze to, co vychází ve Vídni, Praze a v Lipsku, a to jsou (jak víte) pouze paběrky velkého vinohradu. O této nesnázi jsem psal panu Srezněvskému, zda by nebylo dobré se obrátit na Vás. A můj laskavý pobratim mi odpověděl, že samozřejmě, a tak jsem se, hle, octl před Vámi. Tímto Vás uctivě prosím jménem svým i jménem svých přátel: nemohl byste nám najít ve Vratislavi nebo v Poznani polského literátora, který by nám čas od času (aspoň jednou ročně) posílal články o novém národním a literárním životě Poláků, zejména těch, kteří žijí ve Velkém nebo Pruském Polsku? Možná že na to přistoupí Váš pan Szukiewicz nebo jiný mladý polský spisovatel. Z prvního článku bychom chtěli dostat odpověď na otázky: Jaký je vůbec stav polské národnosti v Prusku? Co pro ni dělají vládcí? Existují školy a jiné podobné instituce? Jsou-li, jaké jsou? Nakonec – jaká je situace v literatuře? Jaký je její hlavní význam nebo charakter? Kterí jsou nejvýznamnější spisovatelé, knihkupci a podporovatelé literatury? Doufáme, že důkladné odpovědi na tyto otázky budou pro naše postavení velmi užitečné. Byli bychom rádi, kdybychom obdrželi odpověď v polštině, a to (pokud to bude možné) do 20. příštího měsíce.

Velmi rád bych Vám poslal, laskavý pane, několik svých knih, ovšem nevím kam. Zdejší knihkupci nemají žádné spojení s knihkupci vratislavskými, ani nechtějí poslat cokoli z našich prací do Německa. A poštou (dostavníkem) by to myslím bylo velmi drahé. Možná do Prahy, kam čas od času posílám nové ilyrské knihy p. Šafaříkovi. Buďte tak laskav a určete místo a uveďte člověka, a já Vám pošlu všechna svoje dosud vydaná díla. A podle svých možností také ostatní nové ilyrské knihy. Vzpomínám si, že loni nějaký pan Hirt, knihkupec z Ratiboře nebo (nečitelné) oznámil ve všeobecných novinách, že má u sebe ruské a polské knihy a že přijímá do komise také české a ilyrské knihy. Neznáte toho člověka? Nebylo by užitečné s ním navázat styky? Bylo by dobré, kdyby bylo v Německu založeno centrum pro všechna literární díla jižních a severních Slovanů; to by se mohlo nyní, kdy se v Rusku, Německu a Francii zakládají stolice slo-

vanských jazyků a literatur, snadno realizovat a bylo by to velmi užitečné (jak se domnívám) pro obě strany jak z hlediska formálního, tak také hmotného. Kdyby se to realizovalo, byli bychom také my ochotni odstoupit tomu, kdo by se toho ujal, naše věci za poloviční cenu, než se prodávají zde, jenom aby se tam snadněji dostávaly. Pohovořte o tom s některým z vratislavských knihkupců. Bylo by to pro nás štěstí, kdyby se to co nejdříve realizovalo. Zdejší knihkupci jsou skrblici, lidé cizí naší době a jejím potřebám.

Jak se u nás rozvíjí národní a literární život, o tom se něco dovíte z našeho Kola. Na literárním poli se pracuje čím dál rychleji a živěji. Ani nám nestačí zdejší dvě tiskárny, abychom mohli vydat vše, co se letos připravilo k tisku. Slovník ilyrský a ilyrská mluvnice se právě dokončují. Před čtyřmi měsíci byla zde založena Maticе ilyrská (na způsob Maticе české), která již za tuto krátkou dobu získala základní kapitál 3000 fr. ve stříbře. Za půl roku bude mít 6000. Za ty peníze se budou vydávat staří klasici naší Dubrovnické školy. Na posledním zasedání (2. tohoto měsíce) bylo rozhodnuto, aby se začalo s vydáváním slavného Gundulovičova* eposu Osman (* Ivo Gundulić, nar. 1590, zemřel 1638), díla, které je důležité stejně pro Ilyry jako pro Poláky: pro Ilyry proto, že je to jejich autor, a pro Poláky proto, že popisuje slavný skutek Zikmunda III. proti mladému Osmanu Osmanoviči. Charváti však hájili neochvějně, odhodlaně a junácky svá politická práva proti silným útokům maďarizace. Při posledních volbách úředníků Záhřebské župy došlo k boji proti maďaromanským útočníkům. Nyní (to se ví) všechny maďarské časopisy nařikají a volají o pomoc, jsou smutné a oplakávají neštěstí Charvátů, že ilyřtina zvítězila nad maďarštinou. Obširněji o tom najdete časem ve Všeobecných novinách. Ostatně všechno je úspěšné. Slyšel jsem, že se pan Čelakovský stal profesorem slovanského jazyka na vratislavské univerzitě. Nyní nevím, zda se dostal na svoje místo nebo ne. Jestli je už u vás, buďte tak laskav a srdečně ho ode mne pozdravujte. Jsem velmi rád, že se na takové čestné a jeho učenosti odpovídající místo dostal. Blaze mladým lidem, kteří budou u něho studovat.

Svěřuji se s důvěrou Vaší náklonnosti, vzpomínce a slovanské laskavosti a prosím Vás velmi uctivě a toužebně, zda byste nebyl tak laskav a neodpověděl mi co nejdříve na tento můj dopis, abych věděl, zda jste ve zdraví porozuměl mé drzé a dotěrné prosbě.

Váš vždy upřímný obdivovatel

Stanko Vraz

Moje adresa: Panu Stanislavu Vrazovi
Záhřeb
(Rakousko, Charvátsko)